
Guia de flora urbana de Barcelona

Pere Barnola Echenique i Josep Maria Panareda Clopés

Barcelona: Cossetània: Ajuntament de Barcelona, 2023. 132 p.

ISBN 978-84-9156-537-6 (Ajuntament de Barcelona)

ISBN 978-84-1356-301-5 (Cossetània)

JOSEP GESTI PERICH

Botànic i investigador independent

josepgesti@tutamail.com

Les guies, sigui quina en sigui la temàtica, són una porta d'entrada cap a mons als quals, d'altra manera, sovint no tindríem accés. Ens faciliten un punt de partida per endinsar-nos en nous camps de coneixement d'una manera amable i són —el nom ja ho diu— un guiatge per descobrir-ne els elements més rellevants, per aprendre sobre quins aspectes cal parar atenció i per perdre la por a la descoberta autodidàctica del que ens envolta.

No sorprèn gens que una ciutat com Barcelona disposi d'una munió de guies dedicades a explicar i posar en valor el seu patrimoni, en el sentit més polièdric del terme (arquitectònic, artístic, històric, immaterial, etc.). I el patrimoni natural no en pot ser una excepció, sobretot en els nostres dies, en què cada vegada es fa més palès el paper de la biodiversitat —també la urbana— com a element de riquesa local, de proveïment de serveis ecosistèmics, de benestar i qualitat de vida i de conformació de l'entorn, del paisatge urbà.

La *Guia de flora urbana de Barcelona*, editada per l'Ajuntament de Barcelona i Cossetània dins de la col·lecció «Barcelona Ecologia i Natura», posa el focus precisament en una part extraordinària i alhora poc coneguda d'aquest patrimoni natural: la flora. I més concretament es fixa en les plantes que creixen a la ciutat de manera espontània, és a dir, sense que hi hagin estat plantades ni sembrades intencionadament. Ens parla, doncs, de la flora que ocupa els espais menys urbanitzats de la ciutat, però també de la que es troba als solars, als parcs, als espais entre les mates cultivades als jardins, als escocells, als murs vells o fins i tot a les minúscules esclotxes del paviment. Un conjunt de vegetals molt més divers del que podria semblar d'entrada, que pot arribar a sumar més d'un miler d'espècies diferents, i que inclou arbres, arbusts i sobretot herbes de famílies molt diferents. En tractar-se d'ambients tan intervinguts per la mà humana, aquesta flora inclou tant vegetals autòctons com també una nodrida representació d'espècies al·lòctones procedents d'arreu del món. Al llarg de la història aquestes plantes exòtiques han arribat a Barcelona pel seu ús com a ornamentals o bé de manera accidental com a polissons del transport

de mercaderies o de persones, i, de mica en mica, s'han anat naturalitzant i han passat a formar part de la flora urbana. Totes tenen en comú que es troben ben adaptades als ambients influïts per l'acció antròpica, de manera que viuen bé en espais alterats, remoguts, freqüentats, trepitjats, etc.

El llibre entronca perfectament amb l'interès d'una part important de la ciutadania a reconnectar amb la natura, després de dècades d'allunyament progressiu que han comportat un greu desconeixement dels organismes vius que ens envolten, de les seves interaccions i del paper que tenen a escala local però també global. I també encaixa de ple amb el moviment de la «ciència ciutadana», que situa la ciutadania com un actor rellevant en la construcció del coneixement científic, que —afavorit per les tecnologies digitals— creix ràpidament. En aquest sentit, aquesta guia serà la companya de viatge ideal per a totes aquelles persones que senten curiositat per totes aquestes plantes que ocupen tossudament els racons de la ciutat. I també per als qui ja són observadors habituals i volen anar una passa més enllà en el coneixement de la flora barcelonina.

Els autors, Pere Barnola i Josep Maria Panareda, formen un tàndem immillorable per escriure una guia com la que ens ocupa. Els uneixen la passió i un coneixement extraordinari de les plantes del nostre país, que s'han traduït en nombrosíssimes contribucions i iniciatives de caire científic, divulgatiu, didàctic i social al voltant del coneixement de la flora. Però alhora representen dues aproximacions a la botànica ben diferents, l'un arribant-hi de manera autodidàctica i l'altre des de l'àmbit acadèmic, la qual cosa fa que es complementin perfectament i que siguin capaços de trobar el punt just per a una guia que va dirigida a tots els públics.

D'aquesta col·laboració entre ambdós autors en resulta un llibre molt complet, amb una selecció acurada d'espècies i del qual cal destacar que utilitza un llenguatge planer i entenedor però alhora precís i rigorós. Gràcies a aquest equilibri ben trobat, la guia la fruïran tant els més novells que s'inicien en el reconeixement de les plantes com els qui volen aprofundir en el coneixement de la flora de Barcelona.

El gruix de la *Guia de flora urbana de Barcelona* el formen les fitxes de més de cent vint-i-cinc espècies de tot tipus que hom pot trobar a la ciutat. De cadascuna ens ofereix un conjunt d'informacions breus que inclouen, entre d'altres, el nom (català, castellà i científic), la família, el tipus de planta, l'època de floració i tot de curiositats com ara els usos, les propietats remeieres o aspectes històrics i culturals. D'altra banda, cada fitxa conté una descripció detallada de la morfologia de la planta (el port, les fulles, les flors, els fruits, etc.), del seu origen geogràfic i dels ambients on es pot trobar. Cada fitxa s'acompanya d'una o més fotografies, que faciliten el reconeixement de l'espècie.

Així doncs, el llibre ofereix diversos nivells de lectura en funció dels interessos del lector: en primer lloc, una guia gràfica per facilitar la identificació de les espècies més habituals; en segon lloc, un conjunt d'informacions «ràpides» de cada planta, i, finalment, una descripció detallada per a un coneixement precís de les característiques de cada espècie.

Complint el seu propòsit de facilitar l'aprenentatge de les plantes, la guia també conté diversos apartats dedicats a descriure els ambients, les característiques generals i els valors de la flora urbana. Així mateix, ofereix un glossari dels termes més emprats en les descripcions, unes recomanacions per aprendre a reconèixer les plantes i els índexs dels noms catalans, castellans i científics de les espècies descrites.

Val molt la pena, doncs, tenir a mà aquesta *Guia de flora urbana de Barcelona* en qualsevol passejada per la ciutat, ja que ens descobrirà aquest món vegetal que queda ocult a plena vista si hom no hi posa atenció. I portar-la a la bossa, fullejar-la, mirar-ne les fotos, tractar d'identificar les espècies que trobem o obrir alguna pàgina a l'atzar per descobrir-hi detalls apassionants d'aquest patrimoni viu de Barcelona.